dat de Theol. School verzwakt, — zij drongen er integendeel op aan, dat ze bevestigd en versterkt zou worden.

Prof. Lindeboom liet in het Bijblad van *'t Wat zegt de Schrift'* (Juli Aug. 1902 bl. 57) vlak voor de Synode zich nog aldus uit: aan de Synode te Arnhem is tot taak gesteld eene *beslissing* te nemen in zake de opleiding en de Theol. School eene beslissing óf tot *opheffing* van de Theol. School óf tot hare *zelve stelling*."

En hij verklaarde twee bladzijde daarna: veel verkieslijker is een besluit der Synode, zoo het Concept gewijzigd of ongewijzigd aan te nemen, dan de Kerken en de School opnieuw prijs te geven aan de onzekerheid in zake de opleiding, waarin wij nu al tien jaren worstelen en lijden en verzwakken." Dit was volkomen juist gezegd. Maar wat is er nu van de zaak geworden?

Dit, dat de meerderheid van de leden der Synode, dat is (naar het op alle vergaderingen geldende recht) dus de Synode zelve beslist heeft uitgesproken, dat eene vereeniging van School en Faculteit in den geest van het voorstel der vier Hoogleeraren, met het oog op de bij de vereeniging der Kerken in 1892 gemaakte voorwaarden geoorloofd en mogelijk, en met het oog op de omstandigheden gewenscht en voordeelig was, maar dat zij alleen om den wille van de minderheid ervan afzag, om dit besluit uit te voeren.

Hieruit volgt nu voor een ieder die zien wil zoo klaar als de dag, dat de Theol. School niet bevestigd en versterkt en zeker gesteld is maar dat zij verzwakt en van de plaats die zij vroeger innam, weggeschoven is. Haar bestaansrecht (n.l. in zooverre zij aanspraak maakt op een *zelfstandig* bestaan) is door de Synode pertinent ontkend. Voorzoover ze zelfstandig blijft bestaan, heeft ze dat alleen aan eene *gunst* der Synode te danken. Ze leeft voortaan alleen bij de *gratie* der meerderheid. *Rechtens* is ze met de Theol. Faculteit vereenigd: *feitelijk* wordt ze nog een tijdlang *geduld*.

Dat is de toestand, waarin wij thans gekomen zijn. Geen redeneeringen kunnen aan dit feit iets veranderen. De meerderheid, dat wil zeggen de Synode zelve, dat is met andere woorden de Gereformeerde Kerken hebben zich van de School, inzoover ze zelfstandig wil voortbestaan, teruggetrokken; zij hebben haar aan de midderheid cadeau gedaan. De Theol. School is na het besluit te Arnhem de School der Kerken niet meer.

Zoo nu is de Theol. School niet te aanvaarden en ook niet te handhaven. Niet te aanvaarden want indien de Synode het bestaans*recht* der School niet erkent dat zij ze dan opheffe en sluite! Liever, zeide Prof. Lindeboom terecht, het Concept Contract gewijzigd of ongewijzigd aangenomen, dan een toestand van onzekerheid bestendigd, die ons verzwakt en verteert.

En ook niet te handhaven. Want zij, die het voortaan voor de School opnemen en voor haar belangen ijveren, nemen na deze Synode allicht den schijn op zich, dat zij in het voorstel Bavinck eene schending van het beding van 1892 en eene krenking van het recht der Kerken zien, en alleen met het voorstel Bos de strekking, dat de Theol. School ophield zelfstandig te bestaan en als Faculteit in verband kwam met de andere Faculteiten. Maar desniettemin heeft de groepeering der partijen het doen voorkomen, dat alleen zij, die in stemmen met het voorstel Bos, te beschouwen zijn als de echte verdedigers van de Theol. School en van het recht der Kerken.

De Professoren en Curatoren der Theol. School, die het voorstel der vier Hoogleeraren steunden, komen daardoor voor eene bijzondere moeilijkheid te staan. In *De Bazuin* van 30 Mei j.l. werd er reeds op gewezen, dat Curatoren en Hoogleeraren in eene onhoudbare positie verkeerden, als zij naar hun ambt en plicht de School verdedigden en toch ter andere zijde hare vereeniging met de Theol. Faculteit bepleitten. Hierin is door de Synode niet alleen geen verbetering aangebracht, maar de toestand is nog veel erger geworden dan hij vroeger was.

Immers heeft de Synode uitgesproken, dat vereeniging van School en Faculteit niet in strijd was met het beding van 1892 en met het recht der Kerken. En toch heeft zij aan de broederen, die dit bestreden, in zooverre gelijk gegeven, als zij desniettemin de Theol. School zelfstandig laat voortbestaan.

En op deze lijn is de Synode in de vergaderingen der laatste week voortgegaan.

Zij besloot in betrekking tot het gymnasium, dat aan de Theol. School is verbonden, niet alleen, dat het aan eene vereeniging mocht overgedragen, maar ook, dat het uit Kampen verplaatst en geheel en al van de School mocht losgemaakt worden.

Zij wilde de Theol. School niet handhaven en bevestigen, maar gaf aan Curato en alleen vrijheid te doen, wat in de tegenwoordige omstandigheden tot handhaving der School noodig zou zijn.

Zij weigerde, in de vacature Wielenga zoo spoedig mogelijk te voorzien, maar sprak alleen uit, dat deze voorziening *met bekwamen spoed* moest plaats hebben.

Zij schreef niet alleen voor de Theol. School, maar ook voor de Theol. Faculteit der Vrije Universiteit twee afzonderlijke collecten uit en stelde daarmede de laatste met de eerste op één lijn.

Uit alles blijkt, dat de Synode der Geref. Kerken het zelfstandig bestaan der Theol. School hoegenaamd niet noodzakelijk of zelfs wenschelijk acht, maar hoogstens alleen, ter wille van eene minderheid, nog een tijding *duldt* en *verdraagt*.

Tegen de juistheid van dit oordeel kan moeilijk iets worden ingebracht. De Generale Synode heeft in al hare besluiten duidelijk getoond, dat zij de universitaire opleiding de meest gewenschte achtte en daarom vereeniging van haar school met de Theol. faculteit wilde. En waar zij door het *non possumus* der minderheid het besluit tot vereeniging niet kon uitvoeren, daar hield de School feitelijk op de School *der Kerken* te zijn en werd de School van een bepaalde *fractie*. Dat is het resultaat, waartoe de actie der broeders Bos c. s. ons hebben gebracht.

Dat ook de buitenwacht zeer goed de beteekenis van dit besluit der Synode inziet, blijkt uit hetgeen Ds. Eringa, Herv. pred. te Workum, in de *Gereformeerde Kerk* schrijft:

Het komt ons voor, dat het ook bij deze kwestie duidelijk openbaar wordt, dat er in de Gereformeerde Kerken twee stroomingen tegenover elkander staan. De meerderheid van '34 is sterk voor het behoud van de Theol. School en voor het beginsel, dat de *kerken* alléén zeggenschap hebben in zake de Theologische opleiding der predikanten. Bij de stemming van '86 staat meer de universiteits idee op den voorgrond. Trouwens, dit behoeft ons niet te verwonderen. Heel de actie van '34 ging van andere beginselen uit, dan die van '86. Bij de eerste was het een zich afscheiden van de Herv. Kerk, om geheel een eigen huishouding daarnaast op te richten. De actie van '86, ofschoon later meer op de lijn van die van '34 gekomen, hield oorspronkelijk de Herv. Kerk in theorie althans, vast. Men verbrak den Synodalen band, maar beweerde toch de voortzetting van de Herv. Kerk te zijn, terwijl men ook deed alsof men zich werkelijk niet afscheidde. Hiermeê staat zeker ook de Universiteits idee in verband. Opmerkelijk, dat een man als Prof. Bavinck, die zijne opleiding gedeeltelijk ontving aan eene onzer *Rijks-universiteiten*, zich meer aangetrokken schijnt te gevoelen tot de broedere opvatting van de mannen van '86. — De opvatting van de kerk is bij die van '34 anders en alzoo ook zeker de opvatting omtrent de opleidings inrichting.

Wanneer zal de tijd komen, dat alle Gereformeerden in den lande bij elkander komen en dat de Gereformeerde beginselen van onze Vaderen weer tot hun recht komen? t Was *hun* te doen om sheel de Kerk en heel het volk" en alzoo richtten zij ook geen *Kweekscholen* ten dienste der aanstaande predikanten op, maar *Universiteiten*, waar het onderwijs bij alle Faculteiten moest gebaseerd zijn op de Gereformeerde beginselen. Afscheiding en Doleantie hebben o.i. beide op kerkelijk gebied geleid op een spoor, dat niet het spoor van onze Vaderen was en alzoo komt men ook niet in zake de opleiding waar men weezen wil, althans niet, waar men wezen moet, overeenkomstig de Gereformeerde beginselen. —

Geheel juist is de hier gemaakte tegenstelling niet. Niet alleen Prof. Bavinck, maar een zeer belangrijk deel van de broederen, die uit de actie van '34 zijn voortgekomen, waren vóór de vereeniging der beide scholen. Het geschil ligt niet in A en B, in de herkomst uit de Chr. Geref. of Ned. Geref. Kerken, maar in een geheel andere opvatting van de verhouding tusschen de Kerk en de Wetenschap.

De cijfers wijzen dat uit. Op de Arnhemsche Synode waren slechts vier predikanten uit de vroegere Ned. Geref. Kerken. En toch werd het voorstel Bavinck door de Synode met 25 stemmen tegen 15, dus met tweederde meerderheid, aangenomen.

VERSLAG
VAN DE
Centrale Diaconale Conferentie.

Woensdag 17 Sept. 1902 werd te Amersfoort de 14e Centrale Diaconale Conferentie gehouden in het nieuwe kerkgebouw aan de Langegracht.

In de voor vergadering van het Comité was de Vice voorzitter, br. G. Struik van Enkhuizen, tot Voorzitter en br. G. Terhaak van Alkmaar tot Vice-voorzitter gekozen, terwijl brs. C. F. von Meyenfeldt van Amsterdam, die als Secretaris bedankt had, vervangen werd door br. R. Broekhuizen van Meppel.

De vergadering werd te ruim tien uur door den Voorzitter, na het zingen van Psalm 118:7 onder begeleiding van het schoone orgelspel, met gebed geopend, waarna hij las Matth. 15:29—39.

De Voorzitter richte daarop een broederlijk woord van welkomst tot de vergaderden. Wij zijn van vooral het goede dat de Conferenties ons in de afgeloopen jaren gegeven heeft, doch zijn nog niet waar wij wezen moeten. Het is daarom goed, dat wij elkander hier weder ontmoeten, want tal van gewichtige zaken hebben we opnieuw met elkander te bespreken. Erkennende dat alle gaven verbeurd zijn, zijn wij dankbaar, doch niet voldaan, want beschamend is tevens de erkentenis over het weinige, dat onze Diaconiën nog verrichten, vooral met het oog op hetgeen de Heere Jezus in zijne omgeving voor armen en ellendigen deed. Het is daarom goed, dat wij hier zijn. Wij kunnen elkander voorlichten, sterken en bemoedigen, om dan straks weer van hier te gaan, aangedaan met nieuwen moed, met frissche kracht, opdat onze armen de vruchten genieten van ons samenzijn te dezer plaatse.

Welkom, hartelijk welkom derhalve aan al de brs. afgevaardigden, onze beide adviseurs Ds. A. M. Donner en Ds. H. Teerink en de andere belangstellende broeders.

Een 40 tal Diaconieën waren door hunne afgevaardigden vertegenwoordigd.

Na voorlezing en goedkeuring van de Notulen der vorige Conferentie, stelde de voorzitter punt III van de agenda aan de orde van behandeling. „Voorziening in de vacaturen, ontstaan door de periodieke aftreding van de brs. G. Struik Czn., Enkhuizen, J. B. Blankenberg, Amsterdam en J. Janse Jzn., Middelburg."

Voor deze verkiezing benoemde de voorzitter twee leden tot bureau van stemopneming. Terwijl de stemming geschiedde, kwam punt IV in behandeling. „Rapport van de Commissie in zake een Diaconaal Orgaan." De Commissie, bestaande uit de brs. Struik en Ten Have, bracht, bij monde van laatstgenoemde, rapport uit van haren arbeid. Na vooraf herinnerd te hebben aan de voornaamste besprekingen, ten vorigen jare gehouden, waaruit bleek, dat men algemeen van gedachte was, dat aan het oprichten van een eigen orgaan wegens de hooge kosten niet kon gedacht worden, en de beste oplossing zou zijn, kolommen aan te vragen in het een of ander blad, dat zich op ons gebied beweegt, deelde de commissie mede, wat door haar in dezen was gedaan.

Zij had zich in verbinding gesteld met „Bethesda" en „het Tijdschrift voor armenzorg," doch zonder gewenscht resultaat. Intusschen hadden de pogingen om een eigen orgaan in 't leven te roepen, een beter gevolg gehad, en kan de commissie der vergadering een zoodanig voorstel doen, dat zonder eenig geldelijk bezwaar weldra zulk een blad kon verschijnen. Breedvoerig en langdurig — wel wat al te lang — werd over dit rapport gedebatteerd. Hoewel dankbaar voor den arbeid der commissie, werden van verschillende zijden zooveel bezwaren geopperd, dat van eenparige aanname van de gedane voorstellen geen sprake was. Enkele broeders zagen het liefst een rubriek voor Diaconalia aangevraagd in bestaande christelijke bladen. Anderen hadden bezwaar tegen een eigen orgaan, omdat de mogelijke inhoud schadelijk zou kunnen werken. Het voornaamste bezwaar was evenwel, de kerkrechtelijke positie van de plaatselijke diaconiën. Ds. Teerink kan niet medegaan met de oprichting van zulk een blad, omdat de diaconiën niet anders kunnen spreken dan door de kerkeraden. Wel kunnen de diakenen spreken, doch alleen als personen, die toevallig dit ambt bekleeden. Ds. Donner noemt het een moeilijke kwestie. Achter elk blad zit een persoon of lichaam als eigenaar. Doch wie zal als eigenaar of eigenares zitten achter ons orgaan? Deze conferentie niet, want het is geen blijvend lichaam. Evenmin kan de Synode er achter zitten. Wel kan er een vereeniging gevormd worden, of kan een kerkeraad uitgenoodigd worden zijn diaconie een mandaat in deze zaak te geven.

De Voorzitter beantwoordt de verschillende sprekers en meent, dat de geopperde bezwaren door de Commissie voldoende zijn overwogen. De vergadering kan evenwel niet met de voorstellers instemmen, waarna ten slotte op voorstel van br. Wind het volgende besluit genomen werd: „De Conferentie gehoord de discussie over het oprichten van een eigen orgaan, spreekt de wenschelijkheid uit, dat het diaconaat theoretisch en practisch naar eisch van onze Gereformeerde beginselen ook in de pers worde behandeld."

Aan de orde werd daarop gesteld punt VI: „Is het te verdedigen, dat een Diaconie de voeding van arme kinderen eener Christelijke school op zich neemt?" Deze vraag van Zuidlaren werd ingeleid door br. Beekman, die er op wees, hoe de Diaconie van Zuidlaren door den exceptioneelen toestand aldaar tot deze vraag gekomen was. Zuidlaren heeft geen eigen armen te verzorgen, en voorziet daarom in de behoeften van arme schoolgaande kinderen uit andere gemeenten. Door verschillende sprekers werd deze zaak van alle kanten besproken, doch niemand wenschte schoolvoeding, aangezien daardoor het verband met het huisgezin wordt verbroken. De beide adviseurs durfden schoolvoeding in geen geval verdedigen. Hoe goed te bedoelingen van de broeders te Zuidlaren zijn, moeten wij ons wachten om in het socialistische vaarwater te verzeilen. Het was in middels tijd geworden om een oogenblik te pauseeren en voor den inwendigen mensch te zorgen.

Nadat hiervoor gelegenheid gegeven was, werd de vergadering voortgezet, na het zingen van Psalm 25:2.

Vooraf werd de uitslag der gehouden stemmin medegedeeld, waaruit bleek dat de aftredende brs. Struik, Blankenberg en Janse met eenparige stemmen waren herkozen.

Daarop gingen wij ons bezig houden met zaken van kerkrechtelijken aard. Punt V, ingezonden door het Comité der Prov. Diaconale Conferentie van Noord Holland, kwam aan de orde. „Zijn art. 37 Dordtsche Kerkorde en art. 30 Geloofsbelijdenis, wel in overeenstemming? Laat art. 38 D. K. wel toe, dat in schier al de kerken de diakenen tot den kerkeraad genomen worden? Ware het niet beter, om een van beiden: of zich stipt te houden aan art. 38 D. K. of in al de kerken de diakenen tot den kerkeraad te nemen, om hen dan tevens af te vaardigen naar de meerdere kerkelijke vergaderingen? Na de inleiding van br. Swaan, geraakten de tongen in beweging.

Br. Sluiter van Rijswijk las met toestemming der vergadering een epistel voor uit een referaat over de drie beambten, in 't bijzonder over het ambt der diakenen, dat in enkele *Herauts* nummers van '98'99 voorkwam. Hieruit bleek, dat de ambten uit elkander gehouden moeten worden, doch organisch, niet mechanisch. Ds. Donner zegt, dat op de vragen van punt V in 't kort kan geantwoord worden. Op vraag 1 luidt het antwoord: „Niet volkomen," op vraag 2: „Moeilijk" en op vraag 3: „Staat niet in onze keuze." Na eenige bespreking wordt op voorstel van Ds. Donner punt XIV, afkomstig van Winschoten mede in behandeling genomen.

1. Zijn diakenen verplicht of geroepen de formulieren van eenheid mede te onderteekenen in kerkeraden, waarin zij in zaken van tucht, leer en kerkregeering een adviseerende stem bezitten?

2. Wat wordt in den regel onder „groote" en „kleine" gemeenten verstaan. Bijv.: Waar 5 ouderlingen en ook 5 diakenen zijn met een gemeente van p.m. 200 a 250 belijdende leden, wordt zulk een gemeente onder een groote, dan wel onder een kleine gemeente begrepen?

Opgemerkt werd, dat over bovengenoemde zaken reeds onderscheidene malen is gesproken, doch dat we hiermede niet verder komen.

Er staan evenwel twee wegen open. De diakenen kunnen deze zaken bij hunnen kerkeraad ter sprake brengen, terwijl wij onze bezwaren tevens ter kennis kunnen brengen van de deputaten tot revisie der Dordsche Kerkorde. Mede op advies van onze adviseurs werd besloten: *a.* De beide adviseurs, de heeren Ds. Donner en Ds. Teerink, op te dragen, onze bezwaren te brengen bij de deputaten Synodi, bovengenoemd, en te verzoeken dat onze bezwaren in ernstige overweging zullen genomen worden. *b.* De conferentie noodigt hare leden en andere diakenen uit, punt V in den kerkeraad hunner kerken ter sprake te brengen, ten einde deze vragen officieel ter plaatse te krijgen, waar zulks behoórt. Aangaande de onderteekening van de formulieren van wege de diakenen werd nog opgemerkt, dat waar door de Synode van 1618'19 is besloten, dat professoren en schoolmeesters de confessie en catechismus moesten onderteekenen, de ambtsdragers in de allereerste plaats de formulieren dienen te onderteekenen.

Zelfs waar twijfel mocht bestaan over een direct gebod, was het toch noodig, opdat alle dubbelzinnigheid en dubbelhartigheid worde voorkomen.

Vervolgens kwam aan de orde punt VIII, ingezonden door Rijswijk (Z.-Holl.): „Op welke manier kan de kerk van Christus aan hare roeping ten opzichte van on- en minvermogende teringlijders (sters) beantwoorden?"

Br. Sluiter van Rijswijk gaf over dit punt een degelijke en belangrijke inleiding. Een woord van lof mogen we hem daarvoor in dit verslag niet onthouden. Ruim 8000 personen kwijnen 's jaars in ons land weg aan de tering. Slechts een drietal neutrale stichtingen doen iets om die ellende te verzachten, doch samen hebben ze het luttele aantal van 165 patiënten. En wanneer men nu rekent dat elk patient gemiddeld 3 mnd. in zulk een sanatorium vertoeft, krijgt men een aantal van 660 patiënten. Voor 7430 patienten wordt dus niets gedaan. Hoeveel on- en minvermogenden zijn hier wel onder? Kan de Kerk van Christus in deze zeer gewichtige zaak niets doen?

Door Rijswijk werd de oprichting van een sanatorium voor on- en minvermogende teringlijders door eendrachtige samenwerking van diaconiën aanbevolen.

Over deze zaak ontspon zich een geanimeerd debat. Onderscheidene vragen werden gedaan. Ds. Donner zegt, dat hoewel het wenschelijk is in dezen iets te doen, toch hetzelfde antwoord dient gegeven te worden als indertijd in zake de blinden-verpleging. Anderen meenen, dat deze beide zaken niet gelijk staan, want hier wordt alleen gevraagd het helpen van on- en minvermogenden. Ook de moeilijkheid en onmogelijkheid om als plaatselijke diaconie zelf een stichting op te richten en te onderhouden, werd besproken. Ook de verschillende geneeswijzen werden genoemd. Algemeen bleek het, dat deze zaak onze sympathie bezit, doch vanwege de financiën zijn onze handen gebonden.

Br. Sluiter dankt voor de breedvoerige en principieële bespreking dezer zaak.

Hij houdt vol, dat er Chr. sanatoria's moeten komen, doch er moet geloofsmoed zijn. Overtuigd dat wij trachten moeten toch iets te doen, besloot de conferentie, op voorstel van Br. Spier, een commissie te benoemen om in deze materie een volgend jaar van advies te dienen. Als leden dezer commissie werden benoemd de h.h. Spier te Amsterdam, Sluiter te Rijswijk en Ds. H. Blanken te Waddingsveen.

Tijdens de behandeling van dit punt werd de conferentie verrast met een blijk van sympathie van haren oud-voorzitter den heer B. J. Lindeboom van Amsterdam, die gedurende 13 jaren van de oprichting af met zooveel liefde en toewijding de diaconale conferentie had gediend, en thans voor het eerst niet in haar midden, niet nalaten kon per telegram zijn broedergroete te brengen en ons een gezegend samenzijn te wenschen. Voor zijn welwillende wenschen en belangstelling werd terstond dank gebracht. In behandeling kwam nu punt VII van Tienhoven: „Hoe behoort de subsidie, die de kerk aan de schoolvereen. jaarlijks heeft af te dragen voor kinderen van ouders, die niet het volle schoolgeld betalen, te worden verkregen? Indien het benoodigde geld daartoe verkregen wordt door een derden rondgang in de godsdienstoefeningen, onder wiens beheer behoort dan de opbrengst dier collecte te staan, — van de Vereeniging als zoodanig, of van een suppletiefonds of van de Diaconie? en wie heeft met de ouders te overleggen hoeveel er gesuppleerd zal worden? Algemeen is de gedachte, dat de Diakenen geroepen zijn de arme kinderen hunner kerk aan Chr. onderwijs te helpen, doch de wijze hoe, kan verschillen. Het is een terrein, dat zeer uitgebreid en plaatselijk verschillend is. Er dient daarom wel onderscheiden te worden.

Enkele broeders raden, met het oog op de kiezerslijsten, deze ondersteuning aan een suppletiefonds over te laten. Anderen hebben hiertegen bezwaar. De diakenen kunnen de arme kinderen der gemeente helpen door middel van de ouders, terwijl in sommige gevallen, zooals in groote plantsen, waar de werkzaamheden der diakenen te uitgebreid zijn, de hulp van een suppletiefonds gewenscht kan zijn, doch naast de diaconie.

De bedoeling van Tienhoven's vraag, was niet al te duidelijk. Is er sprake van subsidie eener kerk aan een schoolver., dan gaat dit buiten de diaconie als zoodanig om.

De bespreking van punt IX, van Groningen B: „Mag een diaconie, welke beslist onmachtig is, om toereikend hare armen te steunen, hulp vragen bij een burgerlijk armbestuur? kon kort zijn. Deze vraag werd beslist ontkennend beantwoord. Beter is het, zich te wenden tot genabuurde kerken.

Ook punt X, van Groningen B: „Mag een diaconie meer uitgeven, dan voor de armen wordt ingezameld?' hield ons niet lang bezig. De conferentie antwoordde: Ja, wanneer de nood het eischt. Kunnen de diakenen niet geven, overeenkomstig de behoeften hunner armen, dan is dit veelal een bewijs, dat de gemeente niet voldoende geeft, en dus in meerdere of mindere mate nalatig is. De diakenen moeten hunne armen geven genoeg voor hun gebrek.

Daar de broeders van Hilversum A absent waren, bleef punt XI voorloopig rusten. Punt XII, ingezonden door Meppel, kwam daarom ter tafel: „Is het naar den eisch onzer beginselen, dat door of namens diakenen der Ger. Kerk, op geregelde tijden langs de huizen, ook van ongeloovigen enz. gelden worden verzameld, (zoogen. straat collecte) ten behoeve der eigen armen, zelfs al wordt een deel dier gelden besteed voor armen niet tot de Geref. Kerk behoorende?" Br. Bartels van Meppel leidde dit punt met een enkel woord in. Deze vraag is reeds meermalen op de conferentie behandeld. Het houden van straatcollecten is telkens afgekeurd. Uit de bespreking blijkt, dat deze collecte in Leiden en Den Haag is afgeschaft. Te Haarlem nog niet. Te Leeuwarden is men voornemens met 1 Jan. a.s. deze collecte achterwege te laten. Meppel werd aangespoord het voorbeeld van Leiden en Den Haag te volgen.

Ds. Donner raadt tot voorzichtigheid aan. Plaatselijk heeft men soms met allerlei toestanden te rekenen. Liever geld op straat opgezameld, dan de armen ledig heen te zenden.

Ds. Teering was beslist voor afschaffing. ZEd. wilde de armoede niet op straat brengen. Wij moeten aan de wereld niet toonen, dat wij zelf onze armen niet kunnen onderhouden.

Punt XIII: „Welke is de gewenschte verhouding van onze Diaconiën tot de Vereen. voor Geref. Ziekenverzorging?" ingezonden door Meppel, werd ingeleid door br. Broekhuizen. Er werd op gewezen, hoe die verhouding veelal is, hoe de plaatselijke Diaconien soms weinig sympathie gevoelen voor genoemde vereeniging, om de weinige hulp tot dusver van deze Ver. genoten, en omdat de afd. dier Ver. soms eigen taak vergetend, zich op het terrein der Diaconie bewegen. Bovendien wordt soms door de woordvoerders van genoemde Ver. de arbeid onzer diakenen wel wat al te gering geacht. Uitdrukkingen als: „het Diaconaat is nog dood!" vallen niet altijd in goede aarde.

Gunstige uitzonderingen werden genoemd, zooals te Amersfoort, waar de afdeeling in gewenschte verhouding tot de beide diaconiën staat. Ook te Meppel is na langdurige onderhandeling een betere verhouding tot stand gekomen. Algemeen was men van oordeel, dat de grens tusschen diaconie en vereeniging moet geëerbiedigd worden. De ver. trede ten opzichte der arme kranken op als handlangster der diaconie. De diaconie zorge voor versterkende middelen, etc., terwijl de afdeeling zich wijde aan de verzorging. Er werd daarom aangeraden, om ziekenverpleegsters te krijgen met de hulpmiddelen voor ziekenverzorging.

En zoo kwamen wij ten slotte aan het laatste punt: „Is de stelling „Recht gaat voor barmhartigheid" juist? m. a. w. mocten financieele verplichtingen door eene kerk aangegaan, vooropgaan, en daarna het beoefenen van barmhartigheid?" De inzender van dit punt, een Br. Diaken uit Amsterdam, was tot ons leedwezen verhinderd ter vergadering te zijn, doch had een schriftelijke inleiding gezonden. De vergadering stemde volkomen met dit schrijven in. De verplichtingen voor de kerk gaan voorop, doch zij moeten zoo mogelijk gelijken tred houden met de barmhartigheid. Jammer, dat vele kerken soms zoo onder de lasten zitten, dat de handen der diakenen ten opzichte hunner armen menigmaal gebonden zijn.

Recht en barmhartigheid kunnen niet gescheiden worden. Onze schuldeischers hebben recht, doch ook onze armen bezitten recht, nl. het recht der barmhartigheid. Recht gaat *naast* barmhartigheid, past het best in het midden der Gemeente.

En hiermede waren wij aan het einde onzer besprekingen gekomen.

Besloten werd dat de conferentie bestendigd zal blijven. De plaats waar en wanneer de volgende conferentie gehouden zal worden, werd aan het comité overgelaten.

De Voorzitter sloot de vergadering met een woord van dank aan den afgetreden secretaris, br. Von Meyenfeldt, voor al hetgeen hij in de afgeloopen jaren in 't belang onzer conferentie had verricht, aan de beide adviseurs voor hunne gewaardeerde adviezen, aan de broeders te Amersfoort, die ook nu weder voor een goede ontvangst gezorgd hadden, en aan allen, die medegewerkt hadden aan deze zoo uitnemend geslaagde 14e. Centrale Dicaonale Conferentie, maar bovenal aan God, die ons het voorrecht had geschonken, dat wij weder in broederlijke liefde en met opgewekten zin mochten samenzijn.

Na het zingen van Psalm 119:3 eindigde Ds. Teerink met dankgebed.

Tal van broeders verzamelden zich daarna nog aan een gezelligen maaltijd, waar menig aangenaam woord gewisseld werd, totdat het scheidensuur huiswaarts riep.

Namens het Comité,
R. BROEKHUIZEN.
Secretaris.

Meppel, 20 Sept. 1902.

Buitenland.

Frankrijk. De strijd om de school.

Het scherpe optreden van minister Combes tegen scholen, die geleid werden door niet erkende geestelijke orden, is te verklaren uit het feit, dat het onderwijs in Frankrijk van lieverlede geheel onafhankelijk van den Staat dreigde te worden. De liberalisten zagen het voor hunne oogen, dat de Roomsche kerk door middel van geestelijke orden op weg was, zich geheel van het onderwijs der jeugd in volksscholen meester te maken. Wel heeft men van liberalistische zijde getracht, daaraan een einde te maken, b.v., door in 1881 eene wet uit te vaardigen, volgens welke elk onderwijzer een Staats examen moest afgelegd hebben, en door die van 1886, waarbij bepaald werd, dat op Staatsscholen geen geestelijke broeders of zusters, maar alleen leeken-onderwijzers les mochten geven. Maar ook al ontnam men aan de Roomsche scholen al hare privilegiën, dit had geen ander gevolg, dan dat de vrije Roomsche scholen als paddestoelen uit den grond verrezen. Bisschop Barnaud bewees in zijn onlangs verschenen boek, handelende over de geschiedenis der kerk van Frankrijk van 1800—1900, dat de Roomsche kerk ook door de school de eene overwinning voor en de andere na heeft behaald. Niettegenstaande de wet van 1881 nam het aantal Roomsche onderwijzers van 1881—1897 toe met ruim 4000, terwijl het aantal der onderwijzers en onderwijzeressen, die tot de eene of andere geestelijke orde behoorden, van 1886—1897 met ongeveer 10.000 vermeerderde. Het getal leerlingen klom in den zelfden tijd van 907.246 tot 1.477.310. Alleen in de jaren 1892—1897 hebben de Staatsscholen 90.683 leerlingen verloren, en de vrije kerkelijke scholen 65.811 gewonnen. Het blijkt dan ook, dat de offervaardigheid van de vrije scholen groot is; immers offerde men daarvoor jaarlijks 56 millioen francs.

De bekende hoofdredacteur der *Revue des deux Mondes*, Brunetière, heeft een bond voor het vrije onderwijs opgericht onder de schoone leus: „Vrijheid voor ieder". Tot onze vreugde kunnen wij mededeelen, dat enkele protestanten van naam zich bij dien bond hebben aangesloten, o.a. de Wit en Guizot, Monod, enz. De Protestantsche pers en het Protestantsche volk volgt echter deze mannen niet. Aan de eene zijde is men bevreesd, dat wanneer eene clericale regeering aan het bewind komt, de vrijheid der niet Roomschen te niet zal gedaan worden, en aan de andere zijde meent men, dat men de liberalistische staatslieden die in Frankrijk het roer in handen hebben, moet steunen in hun strijd tegen Rome. Wanneer men weet, dat het getal Protestanten in Frankrijk altijd door aan het afnemen is niettegenstaande het liberale régime, dat bijna onafgebroken van 1870 af geheerscht heeft, dan kan men zich niet goed voorstellen hoe de Fransche Protestanten nog de verwachting kunnen koesteren, dat door scherpe resolutiën tegen de Roomsche kerk hunne zaak bevorderd zal worden. Toen Gambetta en Paul Berth hun wet op het leekenonderwijs doordreven, hebben de Fransche Gereformeerden, op enkele uitzonderingen na, hunne Geretormeerde scholen laten varen, meenende aldus een offer te brengen ten gunste van het vaderland. Het leekenonderwijs zou de macht van het clericalisme breken en aldus den weg openen ter prediking van het Evangelie, dacht men. Doch juist integendeel is de clericale actie steeds sterker geworden, en de Gereformeerden zijn verzwakt.

Er zijn verschillende dingen, die den Franschen van Gereformeerden oorsprong afkeer moesten inboezemen van het leekenonderwijs. Het geschiedde eenigen tijd gelelen, dat een onderwijzer op de Staatsschool zijn leerlingen liet stemmen, of er al dan niet een God bestaat. Aan de andere zijde werd eene Protestantsche onderwijzeres gelast, hare leerlingen naar de mis te geleiden. Toen zij daarover klaagde bij den inspecteur van het onderwijs, ontving zij ten antwoord: ge moet buigen of breken.

Wij houden het er voor, dat de jongste gebeurtenissen in Frankrijk den weg banen tot een ommekeer in de binnenlandsche politiek. Het blijkt zeer duidelijk, dat het volk het vrije Roomsche onderwijs trots alle tegenwerking der overheid lief heeft, en wanneer de regeering daartegen blijft woeden, zal tenslotte de clericale reactie haar te sterk worden. De bladen hebben reeds gemeld, hoevele opstootjes en ernstige botsingen plaats gehad hebben bij gelegenheid van het sluiten van de scholen der congregatiën. Hadden mannen als de graaf de Mun, de abt Gayraud niet al hun invloed aangewend, om het volk tot bedaren te brengen, er zouden stroomen bloeds gevloeid zijn. Er heerschte bij een deel der clericalen de overtuiging, dat de beste petities door middel van hoogvorken gedaan werden. Wanneer men daarentegen olie in het vuur had gegoten, zou b. v. in Bretagne ongetwijfeld een opstand uitgebroken zijn.

Daarom verblijdt het ons, dat een man als Brunetière het anti-revolutionaire beginsel van vrijheid voor iedereen voorstaat. Mochten Frankrijks Protestanten zich om die leus steeds meer vereenigen!

N.-Amerika. *De Hope* over onze Gereformeerde Zending.

Wij vonden het volgende stuk in *De Hope*. Het handelt over de handelingen der jongste Generale Synode te Arnhem gehouden.

„Op Donderdag, 14 Aug., was de Zending aan de orde.

In het rapport van die vergadering komen vele dingen voor, die ons vreemd toeschijnen en vreemd in de ooren klinken.

De artikelen, die aangenomen werden, spreken zelve van — „de theorie der Zending naar gereformeerde beginselen."

Hier hebben wij dan zeker een stuk van die theorie.

Zeventien artikelen werden geaccepteerd, die wij niet allen kunnen afschrijven. Zij het genoeg te zeggen, dat zij de benoeming van zendelingen, de vraag van opleiding en examen, de hulpdiensten der zending (school en doctor), de opleiding van inlandsche helpers, en de samenwerking van sommige Kerken in het werk der Zending — raken.

Onze kritiek op het geheele plan is die, welke wij reeds vroeger gemaakt hebben.

Onbewust volgen de Nederlandsche broederen nog het oude spoor der Nederlandsche zending, i. e. *dat van het individualisme.*

Vroeger waren het (en nog is dat zoo in de Nederlandsche Zendingsgenootschappen) *personen*, die de zending dreven; thans zijn het de *Kerken*. Maar de Kerk, i. e. de gemeente, kiest haar eigen terrein uit, zij roept den zendeling, zij onderhoudt hem alleen of met andere gemeenten saam, doch de Kerk *als Kerk* doet dit alles niet.